

**ПИСМО  
ОТ ЕФТИМ КЛЕТНИКОВ  
по повод бр. 19  
на сп. „Литературни Балкани“**



*Ефтим Клетников е изтъкнат македонски поет, есеист, критик, преводач. Дипломира се във Философския факултет в Скопие. Специализира в Париж. Бил е директор на фестивала „Стружки вечери на поезията“.*

Драги Георги Гроздев,

Добър ден! Надявам се, че моето писмо ще те завари в добро настроение. Роман Кисъв имаше промоция в Скопие на своята македонска книга „Словото Пастир“ и ми донесе „Литературни Балкани“, посветен на Стружките вечери на поезията, в който се намира и моят текст „Магията на стружкия поетичен фестивал“. Лично ти благодаря за това посвещение, за онази ретроспекция на фестивала, която се опитва и в тези времена на материални и морални кризи да запази огъня на поезията. По времето, на което, както би казал Фридрих Хелдерлин, изчезват следите на святото и боговете. Струга се опитва почти век да ги открие и възобнови.

Този свой текст, за който дълго време размишлявах дали да го напиша, не съм го замислил като полемика, а като доизясняване и дообмисляне на някои неща, свързани с „Литературни Балкани“, посветени на Стружките вечери на поезията. Заглавието на блока, в който цяла една отбрана серия личности подкрепят македонския поетичен фестивал, ин медиас рес (всъщност), е подходящ: „Мостове и делби“. Той изключително прецизно обяснява разкола между два приятелски народа – македонският и българският, историческите взаимности, от една страна, и стените, които са издигани помежду им, от друга страна. Разбира се, в модерната история, особено в периода след Втората световна война, та чак и до днес, всъщност водеща дума и от едната, и от другата страна са имали политиката и политиците, съвременните Мефистофели или Чичиковци – все едно, впрочем ловците на човешки души. Но тук не по-малко са виновни и политизираните интелектуалци-

националисти, в сред тях и някои писатели, макар че интелектуалците и писателите по дефиниция трябва да бъдат космополити, казано по Рилкеовски – отворени към световното пространство, което Гоце Делчев разбираше като „поле за културна надпревара между народите“.

Недоразуменията, наследени отпреди между македонците и българите, продължават и на тях трябва да гледаме с отворени очи и добра воля за тяхното преодоляване. Проблемите са сложни, но не и нерешими. От тази позиция схващам гледната точка и изцяло разбирам и редакционните бележки към моя текст, публикуван в „Литературни Балкани“, макар че обикновено посочените текстове не се коментират с бележки по линия, а с евентуални бележки на редакцията или с отделен текст. Както се отговаря и на книга – с книга. Но все едно. В началото, първата бележка по линия е иницирана от моята констатация: „Братята Димитър и Константин Миладинови, голямата светлина на македонското възраждане.“ Бележката на редакцията гласи: „Разбирай Българското Възраждане през XIX век, което прераства в понятие и като „македонско“ в много по-късни политически условия със създаването на македонската държава.“ Тук има една грешка. Надявам се повече логическа, отколкото тенденциозна, затова защото и македонското Възраждане, както и българското, е станало през XIX век и затова няма защо то да се свързва със създаването на македонската държава, която, по Божия воля и след много исторически трагедии и тъмни столетия, излезе някак си на videlo.

Българските и македонските взаимоотношения и исторически пластове до голяма степен, особено през XIX, век са лептописни и гъсто преплетени и трябва внимателно да се преценява отделянето им по време на Възраждането на македонското национално битие от тях. Това изисква много знания, добра воля от двете страни и презв ум. Марин Георгиев, върху чийто текст искам също да спра вниманието си, в желанието си да отнеме всички най-силни аргументи на македонците като самостоятелна идентичност, се позовава на латинската поговорка: „Пред фактите и боговете мълчат.“ Това наистина е така, но само защото боговете наистина хич не ги е грижа за човешките исторически катастрофи, трагедии и болки. Нито за общите, нито за индивидуалните. Те остават напълно равнодушни. Преди всичко мълчат и пред фактите, които не могат да се наблюдават неумолимо твърдо, винаги априорно, особено ако те се отнасят за много сложни исторически, ан-

тропологични и културологични ситуации. Така мисли и бащата на модерната историческа мисъл Арнолд Тойнби, който казва, че фактите на всяка цена винаги трябва да се наблюдават в контекста на историческите и другите обстоятелства, от които произтичат и за които говорят. Голите факти често пъти, без необходимия аналитичен контекст, дават изкривена картина на нещата. Тук се съдържа отговорът и за заглавието на Сборника на братя Миладинови „Български народни песни“, както и за някои други енигми от македонското Възраждане през XIX век. Съществува един много илюстративен пример. Примерът с Кръсте Петков Мисирков, който продължава линията на македонското Възраждане от XIX и XX век. След това идват другите два важни стълба на това Възраждане – Кочо Рацин и Блаже Конески. Както е известно, по един или друг повод Мисирков използва госта идентичности: руска, българска, сръбска, македонска. Мътните времена и нуждата да осъществи своята свята мисия са налагали това, но безусловно ясно е, че неговата идентичност и идентичността, за която се е борел мъченически може да се изведе единствено от неговото жизнено дело „За македонските работи“.

Българските и македонските работи през XIX век са много преплетени и трябва да се разплитат. Изцяло съм съгласен с императива на умния и просветлен космополитичен дух на Ганчо Савов „Стига делби“. Съгласен съм с ключа, който той предлага за решаване на проблемите от този тип, а това е утвърждаване на двудомността (македонска и българска) на някои личности. Той сочи братя Миладинови, Григор Пърличев, Райко Жинзифов, Коле Неделковски, Венко Марковски. Тук бих добавил и Никола Вапцаров. Двудомността е много известен феномен и днес, при писателите и на много други народи. Случаят Пърличев може дори да се дефинира и като тридомен (македонски, български и гръцки дом), ако се има предвид, че своето най-хубаво произведение „Сердарът“ е написал на гръцки, на който според собственото му признание пеел „като славеи“. Това е така, въпреки това, че е отказал гръцка стипендия за университетско образование в чужбина и цял живот се е борил срещу гръцките фанариоти, забелязвайки пророчески гръцката идея за ликвидиране на македонската идентичност, която бива изразена тъкмо днес с настойчивостта за промяна на името, от което изхожда идентичността.

Що се отнася пък до бележката по линия, свързана с Маркес, аз си признавам грешката с Мелкиадес, но не е вярно, че

името Македония в най-добрия роман на колумбийския писател е от географско естество и с географски контекст. Съществуват по-интересни географии от Македония, в Африка, Азия... На всички континенти. Не е логично „мъдрите алхимици от Македония“ просто сяко да принадлежат на някакво голо географско понятие. Те не са географски, а някакъв друг факт, понеже не са овозвучава, флора, фауна или нещо подобно, което изисква географско определение. Това важи и за Мелкиадес. Колумбийският нобеловец не е трябвало да ходи чак до Македония за цигани, и бездруго тях ги има навсякъде в Южна Америка, включително и в Колумбия. Не става дума за гола география, наречена Македония, а за съвсем друго нещо, по-живо и по-съществено.

\*\*\*

Сега искам да кажа нещо за текста на Марин Георгиев „Лято 1999-о – преди и подир“, защото той, освен другото, е пълен и с инсинуации и лъжи. Но това не учудва, тъй като имах възможност заедно с още няколко македонски писатели да го опознаем при това нещастно гостуване при него и в неговия „Литературен фронт“ през 1997 г. Вече го бях и забравил, като една грозна случка, но сега неговият нечистоплътен текст, публикуван в „Литературни Балкани“, ми напомни за него. Той е от онзи тип текстове, които не съграждат, а сриват мостовите между хора и народи, в случая конкретно между македонския и българския народ и култура. Аз и моите македонски колеги тази година, мисля през есента, дойдохме в София не с антибългарска мисия, както разпространява Марин Георгиев, а с най-хубави намерения – да свържем приятелства и да сринем зидовете, които ни разделят. Разбира се, след това трябваше ние, от наша страна, да отвърнем на гостоприемството, което, както излезе по-късно, беше много грозно. Георгиев и сам в своя текст не скрива тази грозотия, сякаш се гордее с нея. Не е вярно, че не сме се договаряли и че не е било планирано да четем своите стихове в оригинал и в превод на български език, каквато е практиката навсякъде по света. Затова аз и той разговаряхме преди срещата по телефона и му изпратих по пощата стиховете на македонските поети, които трябва да се преведат. Но когато стигнахме в София, видяхме, че няма никакъв превод. Стана съвсем ясно, че Георгиев играе на картата, че македонският език е диалект на българския, от което се подразбира, че и македон-

ците са българи. В това се уверих конкретно, когато, като секретар на македонския ПЕН, трябваше в София да подпишем договор за излизане на македонската поетична ПЕН-антология. От българска страна присъстваха прекрасната Невена Стефанова, Любомир Левчев, Нино Николов и не си спомням още кой. Подписването се запъна в точката, при която искаме да е написано, че преводът на стиховете на български е направен от македонски, а не от оригинала, както беше практиката, пак със същото намерение – да се докаже, че македонският език е диалект на българския. Единствено Невена Стефанова беше за подписване на договора, както е формулиран от македонска страна. Но тя остана самичка в този случай и това не беше достатъчно, въпреки че после антологията с родилни мъки излезе с текста „превод от македонски“.

Когато Марин Георгиев видя, че настояваме за превод, като свое право на идентичност и съществуване, нямаше какъде. Съгласихме се и на това да се прочете само по едно преведено стихотворение от автор. И той ни обяви пред насъбраната публика, в сред която имаше и хора от висшия политически елит. Лукав, както и сам е написал в своя недостоен текст, той обяви авторите от Македония, че най-напред ще четат „на езика, на който са написани стихотворенията“, според собственото си признание – да избегне формулировката „македонски език“, понеже той бил „коминтерновски продукт“. Ето с каква добронамерена мисъл Марин Георгиев бе поканил македонските поети в София. Може и тук, по примера на Липавцов, Димитров и още неколцина като тях, да е извел заключението, че македонците и македонският език са коминтерновско творение. Респективно, че те в основата са българи и, казано оксиморонски, македонски българи. Добре, но не било така. Нито един от поетите, които му бяха на гости, не беше такъв. Те просто си бяха македонски македонци.

Но това, което Марин Георгиев мисли за Македония и за македонците въобще, не е страшно. Това е известна и лукава като него теория. Македонската идентичност си знае своя избор и няма нужда от неговите тълкувания. Тази идентичност се съдържа в името Македония и народа, който я е запазил, излизайки безброй пъти на историческата Голгота, включително и на най-новата, днешната, когато му се заканват от всички страни да промени най-святото си след Бога – Името. Името Македония за пръв път се споменава в книгата „Битие“ на Стария завет (Мойсей, 1-10) в етнографската таблица на на-

родите от страна на Мойсей. В библията то се споменава десетина пъти от Битието до Новия завет и идването на Свети Павел в Македония, за да основе тук първата християнска община в къщата на Лидия Македонката и пренася в Европа завета на новозаветния хуманизъм – Радостната вест, от която, за съжаление, тя научи много малко. Името Македония и след апостол Павел в нововековната цивилизация след Христос не изчезна и се промъква през много исторически промеждия и столетия, укрепвайки, за задоволство на Марин Георгиев и до коминтерна, която имала правилно разбиране за него, отнемайки го от нечи лаком уста. Така стоят нещата с коминтерна, с която се злоупотребява като с гол факт, лишен от каквото и да е контекст.

След четенето за нас организира вечеря тогавашният симпатичен подпредседател на българското правителство\* господин Кавалджиев. Беше чудесно. Приятно. С хубаво българско вино и приятелски разговор. Само Марин Георгиев се държеше тайнствено. Бе някак изнервен, непрекъснато излизаше някъде, телефонираше и се връщаше. Нервността му беше вероятно заради факта, че нещата му не се уреждаха според плана, но той не използва „коминтерновския“ термин македонски език. Това обаче, изглежда, не беше достатъчно, за да бъде ведър и приятелски настроен към своите „коминтерновски“ гости. Последва изненадата. На връщане след тържествената вечеря към хотела, в комбито, което ни возеше, той започна да псува така гнусно, с такива варварски и просташки псувни, каквито не бях слушал никъде. Особено пък като гостенин. Разбира се, това шокира всички ни. Решихме още утре да си заминем за Скопие. Все пак обаче останахме и този ден. Не искахме да откажем планираната среща с кмета на София и с ректора на Софийския университет. Толкова. И се върнахме назад с много горчив привкус от едно гостуване, за което преди това искрено се радвахме.

Но Марин Георгиев, макар и да не обичаше „коминтерновска“ Македония, не се отказваше изцяло от нея. И ето го – както самият разказва – през юни 1981 г. в неговата некоминтерновска Македония, „българската мечта“, която е „дала и взела скъпи жертви“! Така започва неговият пътепис за неговата Македония, не с поетична, а с патологична патетика. Тук веднага прави и едно значимо откритие: намира някои думи, които ги има и в неговото село, „което е къде-къде по-далеч на север, на 35 кило-

метра от Дунава!“ Наистина чудно. Но още по-чудно е, че думите, които ги е открил в Македония и ги има и в неговото село, са като основно свидетелство, че това е български език, а те могат да се намерят още в пет-шест славянски езика. Значи ли това, че и те са диалекти на българския език? Наистина македонският и българският са доста подобни езици. И двата са аналитични и с много еднаква лексика. Но това не значи, че не съществуват и сериозни разлики от лингвистичен аспект. Много известни световни лингвисти са уточнили разликите между македонската, българската и сръбската редакция на старите текстове. В тази област те разбират повече от мен и от Марин Георгиев. В края на краищата никъде не пише, че голямата прилика между два езика е заслужително знак на една обща идентичност. В случая, че и езикът (при което македонският би се приел като диалектен вариант на българския), и националната идентичност са факти, които се покриват (което значи, че са български) и са неразделни. Това е възгледът, който застъпват българите от типа на Марин Георгиев и Божидар Димитров. Но това не е правило. Съществуват езици, които си приличат още повече, отколкото българският и македонският, каквито са в нашия случай сръбският и хърватският език (който между другото се говори в Босна и Херцеговина и Черна гора), но това не значи, че хърватите и сърбите имат една национална идентичност.

Марин Георгиев е толкова силно облаган при първото си посещение през 1981 г. от „българската мечта“ Македония, че му хрумва фантастичната идея, че неговият род трябва да има „някой протомакедонец или македонците да са наследници на протобългарин“. Гениално. Само че македонците изобщо не приличат на Марин Георгиев, не псуват гостите си, а им уважават, сякаш са дошли от небесата, и ги уважават повече от себе си. Според това логично отпада това, че неговото потекло е от някой протомакедонец.

Марин Георгиев в своя патологичен патетичен текст разказва за още едно пътуване в Македония – това от 1999 г., когато Стружките вечери на поезията бяха посветени на българската поезия. Въпреки че това трябваше да се случи много по-рано. И този път той страстно и навсякъде тук търсеше български корени. И по чудо ги „намираше“. Така в едно крайпътно кафене (ханче) кафеджията пита българските поети (Марин Георгиев, Николай Кънчев, Кирил Кадийски, Йордан Евтимов, Бойко Ламбовски и Румен Леонидов) кой е най-хубавия

\* Авторът е сгрешил, защото става дума за тогавашния вицепрезидент на Република България Тодор Кавалджиев. (Бел. прев.)



град в България. Но те все не случват, „един казва Търново, друг Русе, трети Мелник, четвърти Варна“, докато, засрамвайки ги, тайната не им открива кафеждията. Това било Охрид. „Е, как да не знаете – Охрид!“ При това според думите на Марин Георгиев най-много ликувал Кадийски. Кадийски е отличен поет и преводач от френски, за което е получил и престижна френска награда. Веднаж, когато в Париж представях Стружките вечери на поезията в ЮНЕСКО, поканих и него. Тогава той бе директор на тамошния български културен център (не знам дали е още), но не го намерих. Въпреки идентичните становища с Марин за Македония и македонците, той шармира с лиричната си природа, но във всеки случай не псува. Културен е, а това не е малка разлика. С него се запознахме преди десетина години на една франкофонска среща в Бугмерице, близо до Братислава, Словакия. Не знам защо, но той изведнаж започна да ме притиска да кажа, че съм българин: „Ефтиме, кажи, че си българин.“ Разбира се, аз ни най-малко не се учудих, понеже тази формулировка ми бе известна, засмях се и не му отговорих. Но той упорито настояваше, макар и симпатично, и някак си по детски чисто. Чудно. Накрая наистина реших, че за него моето признание означава много, и се съгласих. Казах му: „Кириле, няма проблем, щом искаш, ще ти призная, но знам, че ти няма да ми повярваш.“ Това така и приключи. Той ме убеждаваше още някое време да си взема български паспорт и да се оцастливя. Засмях се. Преминяхме на литературни теми, разменихме си книги, а това беше истинската работа. Мисля, че и той се увери в това.

Ето, благодаря на Марин Георгиев, гдето откри и на мен, чрез кафеждията в ханчето, кой е най-хубавият български град. Изцяло съм съгласен, защото красотата е универсална категория и поради това, от тази гледна точка, хубавият Охрид наистина може да бъде и най-хубавият български град. Може да бъде и най-хубавият сръбски град. Големият сръбски поет, когато аз особено обичам – Владислав Петкович Дис, – го възпява в своите стихове. Един от тях гласи: „Над Охрид се спуска сръбска вечер.“ Не съм информиран как стоят нещата в този план с нашите южни съседи – гърците. При нас има поговорка: „Хубостта няма стопанин.“ Така е и с Охрид, който в края на краищата може да бъде дори и най-хубавият македонски град, а не само български.

Не знам откъде Марин Георгиев така добре е овладял науката на Ламбровоз, та заключава, че македонците, като ан-

тропологичен тип, имат един общ белег: равно (плоско) теме и понеже много иска да е македонец, стига до чудноватото заключение: „на мен темето ми е плоско...“ Освен това него в Македония го впечатлява изконното. И го намира тук, въпреки че България не е по-малко изпълнена с изконни неща. Всъщност, ако размислим добре, на поетите с отворен и универсален дух особено им е ясно това, изконното го намираме във всеки квадратен сантиметър на нашата планета. Всеки камък например, без разлика дали е от България, Македония, Япония, Азия или Африка, е изконен. Затова, както твърди Свети Августин, никъде няма периферия, „всичко е център, тъй като Бог е във всичко, всичко е в Бога“... Това е изконното. Където и да идем, ние отвсякъде сме обградени от него. Що се отнася пък до романтизирането на Македония от страна на Марин Георгиев, и този романтизъм не е нов, нито принадлежи само на него. Неотдавна Димитрис Друцас, дясната ръка на гръцкия премиер Папандреу за външната политика, заяви, че „всеки грък се ражда и умира като македонец“. Виждате как е. Това се казва съдба. А без съдба няма нито идентичност, нито поезия. Сега, в едно такова подреждане на нещата, при което основните маркири са позициите, каквито са тези на Георгиев и Друцас, се поставя въпросът какви се раждат и умират самите македонци.

В своя македонски пътепис в „Литературни Балкани“ Марин Георгиев си спомня и за една среща с жена, която му разказва колко много цветя са хвърляли тя и нейните съселяни пред ботушите на българските войници „освободители“, а когато цветята свършили, те изпокъсали разцъфналите череши, та тази година заради „освободителите“ те не родили. Прекрасна филмова приказка. Но в името на истината, в Македония са цвеляли и много други войски и войници „освободители“. Много гробища, не само български, сръбски, английски, френски, австрийски... (македонските никои не ги брои) са също така един от характерните белези за Македония и за нейната историческа съдба.

И накрая, що се отнася до разпространяването на „Литературен фронт“ на Марин Георгиев в Струга през 1999 г., посветен на Стружките вечери, си позволявам да кажа, че това е наистина една безскрупулна пропагандна, съчинена много лукаво, в познат стил, но ясна като ден. Тогава не бях в Струга, но до мен достигна един брой от „фронта“ и можах да видя за какво лукавство става дума. Именно, всички стихотворения на македонските поети бяха отпечатани с българската азбука, с което Марин Георгиев искаше и на Струга, по този свойствен за него лукав начин, да представи съвременния македон-

ски литературен език като нищожен и продукт на коминтерна. Няма смисъл да съжаляваме. Никои не попречи на неговата гръзка пропаганда. Не знам как би представил това в някоя по-подредена и по-организирана държава. Изфабрикуваната инсинуация във връзка с анекдота, който му разказал Николаи Кънчев, не искам и да коментирам. Това е подост от най-низък тип, в която Марин Георгиев поставя като заложник и Кънчев, с когото бяхме добри приятели и чиято поезия преобладава на македонски. Естествено, той е бил и негов приятел. Но неговото отношение към него, чрез използването му да опетни и мен, показва, че той е човек, за когото не съществува нищо свято, дори приятелството. Знам как той хвърли много кал и върху една героична и свята личност, какъвто е Никола Йонков Ванцаров.

И ето, тук слагам точка. Смятам, че трябва да отговоря на един толкова нечистоплътен текст, какъвто е текстът на Марин Георгиев в „Литературни Балкани“. Естествено е в края някой от читателите на списанието да ме попита какво мисля аз за българите. На този въпрос вече отчасти съм отговорил някъде по-горе: мисля, че те изобщо не са като Марин Георгиев. Българският народ, както и македонският, е гостоприемел и не си псува гостите. Това е народ с голяма култура, духовна енергия и поезия и затова и аз преведох големите български поети на македонски, каквито са: Дора Габе, Никола Фурнаджиев, Блага Димитрова, Георги Струмски, Невена Стефанова, Любомир Левчев, Валентина Радинска, Екатерина Йосифова, Румен Леонидов, Николаи Кънчев, Роман Кисъов... както и прекрасния роман „Странният рицар на свещената книга“ от Антон Дончев. И ще продължавам да превеждам от голямата съкровищница на българската литература, понеже по дефиниция поетът е градител, а не рушител на мостове между народи и култури.

Приеми моите искрени поздравии до теб и до госпожа Женя, драги Георги Гроздев. Хубаво би било да се видим наскоро в Скопие. Или в София. Все едно. Надявам се, че моят текст ще намери място в твоите богати и отлични „Литературни Балкани“. Писмото ти го изпращам утре по пощата, препоръчано. Извинявай, че то не е на компютър, а на пишещата машина. Все още нямам навик за модерната технология. Но това не го чувствам като недостатък. Най-сигурно като писател се чувствам с молив и бял лист. Още веднаж много приятелски поздравии, към които се присъединява и Фимка.

Скопие, 16 октомври 2010  
Превод от македонски: Ганчо Савов

## Марин Георгиев

### ДВАТА КРАЯ НА МАХАЛОТО

Марин Георгиев е български поет, публицист и издател. Завършил е българска филология във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. Автор на поезия, проза и литературна критика. Директор на в. „Литературен форум“. Управител на издателство „Литературен форум“.



Клетников, висок два метра мъж, а извътре нежен като дете – това е добронамерената ми характеристика в пътеписа, така възмутил споменатата персона. Не смятах да добавям по-пространното си наблюдение: парадоксално на ръста си, такива люде искат да ги обгалват; като няма кой – самосъжаляват се; псевдонимът Клетник-ов стига, за да не обяснявам повече. Но такива люде са и малодушни. И поради това – агресивни; егото им няма морални задръжки.

В писмото на Е. К. от 1997, което съм запазил, липсва и намек от недоволство. Сигурен съм, че и псувнята ми е забравил още тогава, ако не бях си я признал сам: *Не съм свидетел кога и как Кънчев е предразположил Клетников на това откровение, но пред мен предводителят на писателската хвърковата чета бе друг: изрази многократно недоволството си от „превеждането“ им на вечерята след четенето; от виното, от преживяното напрежение, в ситуация, която не бях предвидил – не допусках, че ще са толкоз костеливи–докачливи, или и от двете, но в края на вечерята си изпуснах нервите: напсувах ги по биволарски.*

*Изтрезнял на сутринта, когато отидох да ги взема за среща с вицепрезидента Тодор Кавалджиев, те се опъват; заминавали си; били обидени; извиненията ми „размекнаха“ Гюзел и младия белетрист Александър; само те склониха да дойдат, все пак вицепрезидентът на Република България ги чака.*

*И по обяд с другите си заминаха безславно.*

*Безславно останах да си ближа раните.*

*Колчем се видяхме, Кънчев все ме глумеше за псувнята.*

Всичко това Клетников си обяснява посвоему: „След четенето за нас организира вечеря тогавашният симпатичен погпредседател на българското правителство\* господин Кавалджиев. Беше чудесно. Приятно. С хубаво българско вино и приятелски разговор. Само Марин Георгиев се гържеше тайн-

ствено. Бе някак изнервен, непрекъснато излизаше някъде, телефонираше и се връщаше. Нервността му беше вероятно заради факта, че нещата му не се уреждаха според плана, но той не използва „коминтерновския“ термин *македонски език*. Това обаче, изглежда, не беше достатъчно, за да бъде ведър и приятелски настроен към своите „коминтерновски“ гости. Последва изненадата. На връщане след тържествената вечеря към хотела, в комбето, което ни возеше, той започна да псува така гнусно, с такива варварски и просташки псувни, каквито не бях слушал никъде. Особено пък като гостенин. Разбира се, това шокира всички ни. Решихме още утре да си заминем за Скопие. Все пак обаче останахме и този ден. Не искахме да откажем планираната среща с кмета на София и с ректора на Софийския университет. Толкова. И се върнахме назад с много горчив привкус от едно гостуване, за което преди това искрено се радвахме.“

И самият Клетников признава, че псувнята е станала в микробуса, не на вечерята, а след. Цялата ми „тайнственост и телефонирания“ се дължаха на осигуряване на превоза. Твърде съм своенравен, за да се подчинявам някому или да изпълнявам специални задачи.

А колко са „озорчени“ – личи от сканираното му писмо.

Само искам да обясня на госта, че **приятността и чудесността** на вечерята, **хубавото българско вино** и пр., са заслуга на домакина Марин Георгиев, на когото **гост** бе и вицепрезидентът Кавалджиев.

Но Клетников е несмирих: „Изфабрикуваната инсинуация във връзка с анекдота, който му разказал Николай Кънчев, не искам и да коментирам. Това е подлост от най-низък тип, в която Марин Георгиев поставя като заложник и Кънчев, с когото бяхме добри приятели и чиято поезия превеждах на македонски. Естествено, той е бил и негов приятел. Но неговото отношение към него, чрез използването му да опетни и мен, показва, че той е човек, за когото не съществува нищо свято, дори приятелството. Знаем как той хвърли много кал и върху една героична и свята личност, какъвто е Никола Йонков Вапцаров.“

Ето ми текста, на съдете кой е патетичен, погъл, фабрикува, инсинуира: *Не знам истина ли е, но знам че го знам от Кънчев: Клетников разказал пред него, че като бил новобранец, много го гонели старите пушки – както с всеки новобранец във всяка казарма по нашите ширини; тамошните стари пушки били албанци по народност; дошло му до гуша! Едър-едър, но го мачкали*



Скопје, 1 декември 1997

Почитуван Марин Георгиев

Добар ден. Помина известно време од нашата посета во Софија. Го направивме она што можевме. Се надевам и ние и Џие. Сметаме дека нашата посета и контактите беа корисни и за нас и за Вас, го "скршивме ледот". Во иднина веројатно ќе биде подобро. Потребно е тоа "кршење" да продолжи со искреност и добра волја од двете страни. Инаку нема напредок. Џие ѝ благодариме за гостопримството и ве очекуваме напролет со отворено срце. Мислиме дека нема причина да не ни ја вратите посетата. Ќе ни биде драго ако тоа го сторите. Но за тоа известете не благовремено, по можност до крајот на овој месец, како би можеле да ги преземеме нужните подготвки.

Со пријателски поздрави

Ефтим Клетников  
*Ефтим Клетников*

Булевар: "Лане Сандански" 86-V/19

91 000 Скопје

Факс (43 9 91) 228 345

*всячески. И един ден избухнал: с невиджащи от гняв и сила очи, размахал ръце, втурнал се срещу им: – Аз съм българин!*

*Албанците мигновено се разбягали като хлебарки след запалване на лампата.*

*А Кънчев бе ценител на автентичното, не на измислицата!*

С последното си изречение-обвинение, че „хвърлям много кал върху героя Вапцаров“, Клетников сам отива към другия си огледален псевдоним – Клеветников; ако бе прочел книгата, щеше да види, че и помен няма от неговите „характеристики“; обвинявайки ме в нещо, което не съм сторил, той сам се притуря в редицата не само на българската, македонската, но и на световната порода, която има мнение за нещо, което не е чела. Още повече че книгата е пълна с факсимилета на документи.

Впрочем мога да му призная, че прежежданият от него поет Николай Кънчев бе чел книгата ми за Вапцаров два пъти и имаше най-висока оценка за нея – това също мога да го документирам. Както и публикациите в македонската преса срещу броя на „Литературен форум“ за Стружките вечери на поезията. Той трябва пак да го попрелисти, за да провери твърденията си.

А колкото до Ал. Лепавцов и Д. Димитров: макар двуметров Е.К. не им стига и до коленете!

И в двата ми откъса има самоирония. За разлика от Е.К.-я панегирик.

Дали причината не е в това: **истина** ли е разказаното ми от Кънчев, или не?!

Знае си го само Е.К. и аз не мога да съм съдник. Съдникът е Един.

А от Божидар Димитров се различавам. Извинявам се, но се налага да се самоцитирам пак: Не одобрявам инвазията тип Божидар Димитров или Слави Трифонов в тази светая светих, но смятам, че фактите трябва да се зачитат.

Зачитам ги, като публикувам писмото ти.

София, 24 май 2011